

висловлювання послідовно, інформативно, логічно-зв'язано і ситуативно. Відтак, отримують розвиток гностичні функції аналізу і синтезу: на матеріалі іноземної мови здобувачі вищої освіти вчаться розрізняти цілі граматичні конструкції на частини і навпаки, об'єднувати частини в єдине ціле.

Отже, основним завдання навчання іноземної мови здобувачів вищої освіти ЗВО є не просто навчити їх користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності.

---

1. Актуальні проблеми ділового дискурсу та бізнес-комунікації: матеріали II Міжнар. очно-заоч. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (1 берез. 2013 р.) / редкол.: Г. Г. Дрінко, І. В. Решетарова; Донбас. держ. пед. ун-т; Горл. ін-т інозем. мов та ін. Горлівка: ГПМ, 2013. 169 с.

2. Барабанова Г. В. Когнітивно-комунікативна модель навчання професійно орієнтованого читання іноземною мовою в немовному вузі. 2004. №1. С. 29–31.

3. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови: дис. ... канд. психолог. наук: 19.00.07. К., 2006. 173 с.

4. John, Ann M. Text, Role and Context: Developing Academic Literacies. NY: Cambridge University Press, 2009.

Наталія Медвідь,

старший викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМ ЗВО

Анотація. У статті проаналізовано новітні сучасні методи навчання української мови як іноземної, суть яких полягає у визначенні механізмів адаптації лексичної інформації та способів її засвоєння та збереження. Наголошено на тому, що когнітивний підхід у навчанні зможе зробити комунікативну методику більш динамічною і надасть новий імпульс для поновлення методичної думки.

Ключові слова: методика викладання української мови як іноземної, процес навчання, методи навчання, мова, лексика, когнітивно-комунікативний метод навчання.

Abstract. *The article analyzes the latest modern methods of teaching Ukrainian as a foreign language, the essence of which is to determine the mechanisms of adaptation of lexical information and ways of learning and storing it. The problem of teaching Ukrainian as a foreign language as a means of communication is especially relevant in modern methods. However, traditional teaching methods in combination with communicative methods do not give significant positive results.*

Students at the initial stage of the Ukrainian language as a foreign language have an underestimated level of development of auditory differential feeling, which violates the perception of the sound image of words. Some students do not know how to use lexical material when constructing their own statements, do not know how to associate verbal pairs of thematically related words, correctly encode and decode vocabulary material. This leads to the inability to reflect the required number of facts, to express themselves logically and competently, to spontaneously maintain a conversation or to lead a discussion. It is the cognitive approach to learning that will be able to make communicative methods more dynamic and provide a new impetus for the renewal of methodical thought.

Key words: *methods of teaching Ukrainian as a foreign language, learning process, teaching methods, language, vocabulary, cognitive-communicative method of teaching.*

Аналіз стану освіти у сучасній Україні актуалізує необхідність її виведення на рівень розвинутих країн. Зокрема, це стосується проблеми вивчення української мови іноземцями, які студіюють в нашій державі. Закріплення Конституцією України статусу української мови як державної зумовлює зростання її значення у всіх сферах українського суспільства: вона є мовою державних органів влади, мовою радіо і телебачення, преси, художньої літератури, мовою науки і освіти, засобом спілкування людей у виробничій і культурній сферах. Ці функції української мови актуальні не тільки для носіїв мови, а й для іноземців, які тут здобувають освіту.

Мова є невід'ємною частиною цивілізації і культури кожного суспільства. В ній віддзеркалюються всілякі відмінності в способі бачення позамовної дійсності, а також норми і зразки збереження. Тому в процесі навчання української мови як іноземної відбувається конфронтація однаково як мовних систем, так і культур, що репрезентуються різними цивілізаціями.

Методи, що розвивалися упродовж віків, мали фундаментальний вплив на моделювання процесу навчання і учіння інозем-

них мов, зокрема української, проте принципово відрізнялися між собою. Однак ці методи найчастіше розвивалися окремо від контекстів їх використання.

Планування курсу з вивчення української мови як іноземної включає необхідність вибору методу навчання. На сьогодні у практиці навчання української мови як іноземної є поширеним когнітивно-комунікативний метод.

Особливо актуальною в сучасній методиці постає проблема навчання української мови як іноземної як засобу спілкування. Однак, традиційні методи навчання у поєднанні з комунікативною методикою не дають вагомих позитивних результатів. Студенти на початковому етапі української мови як іноземної мають занижений рівень розвитку слухового диференційного відчуття, що порушує сприйняття звукового образу слів. Частина студентів не вміє використовувати лексичний матеріал під час побудови власних висловлювань, не вміє асоціювати словесні пари тематично пов'язаних слів, правильно кодувати та декодувати словниковий матеріал. Це призводить до невміння відображати потрібну кількість фактів, висловлюватися логічно та грамотно, спонтанно підтримувати розмову або вести дискусію. Саме когнітивний підхід у навчанні зможе зробити комунікативну методику більш динамічною і надасть новий імпульс для поновлення методичної думки.

Проблемою когнітивного підходу у навчанні української мови як іноземної займалися багато методистів та лінгвістів. Сучасні модифікації комунікативного підходу до навчання української мови як іноземної одержали найбільш послідовне теоретичне обґрунтування в лінгводидактичній комунікативно-когнітивній парадигмі. На цьому етапі відбувається подальша теоретична розробка і практична реалізація когнітивно-комунікативно підходу до навчання професійно-орієнтованої української мови як іноземної в моделях навчання різних видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, писемного та усного мовлення. У процесі становлення перебуває й система часткових методичних принципів комунікативного підходу, так само як і трактування в рамках підходу загальводидактичних та лінгводидактичних принципів.

«Когнітивний» (від лат. *cognitio* – знання, пізнання) підхід формально пов'язується з опублікованою в 1967 році У. Найсером програмною роботою «Когнітивна психологія». У своїй роботі У. Найсер запропонував провести аналіз розумової діяльності за допомогою експериментальних методик психології та фізіології, з метою обґрунтування необхідності врахування специфіки

психічних процесів для підвищення ефективності інтелектуальної праці людини.

Когнітивний підхід в своїх роботах розвиває С. Шатілов. Він запропонував комунікативно-когнітивну та культурно-країнознавчу концепцію викладання іноземних мов. Комунікативний компонент цієї концепції автор розглядає через технології навчання, які повинні забезпечувати інтерактивне, особистісно-мотиваційне спілкування студентів на занятті української мови як іноземної. Когнітивний компонент передбачає усвідомлене засвоєння студентами культурно-країнознавчих відомостей та мовного матеріалу.

Інтерес до когнітивно-комунікативного навчання іноземних мов поступово зростає. Проблема навчання іноземних мов розглядається не як навчання власне лінгвістичних знань, а як трансляція знань про світ. Розглядаючи когнітивний аспект оволодіння іноземною мовою, О. Леонтьєв підкреслює, що опановуючи іноземну мову, ми одночасно засвоюємо властивий відповідному народові образ світу, певне бачення світу через призму національної культури, одним із важливіших компонентів якої є мова. На думку О. Леонтьєва, основне завдання оволодіння іноземною мовою в когнітивному аспекті полягає в тому, щоб навчитися здійснювати орієнтування так, як це робить носій мови.

Варто також зазначити, що когнітивний підхід до навчання заснований не тільки на когнітивній психології, він також базується на принципі свідомості у викладанні й на теорії соціоконструктивізму, згідно з якою студент є активним учасником процесу навчання, а не об'єктом навчальної діяльності викладача.

Навички зрілого читання іншомовних текстів можуть бути розвинені вже на початковому етапі вивчення української мови як іноземної, якщо використовувати когнітивно-комунікативну методику, побудовану на психокогнітивній моделі декодування інформації за принципом «зверху-вниз», від більш високого рівня (фонові знання, очікування читача) до розпізнавання лексико-граматичних форм. Ефективність когнітивно-комунікативної методики навчання читання забезпечується комплексом вправ, у якому враховуються індивідуально-особистісні характеристики, когнітивні стилі та стратегії студентів. За допомогою когнітивно-комунікативної методики навчання читання українською мовою як іноземною можна скоротити шлях оволодіння великим обсягом професійно-орієнтованої іншомовної інформації, яка необхідна студентові ЗВО, а також покращити швидкість та якість її вилучення для подальшого використання.

Вміння анотувати професійно-орієнтовані тексти є однією з вимог Програми з української мови як іноземної для професійного спілкування, згідно з якою навчання анотуванню (на рідній та іноземній мовах) повинно бути спрямоване на вироблення навичок та вмінь оформлення отриманої інформації. До найбільш вагомих принципів комунікативно-когнітивного підходу належать: принцип цілісного сприйняття тексту; принцип функціональності; принцип професійної орієнтації та тематичної серійності; принцип інтегративної мовленнєвої діяльності; принцип системності; принцип формування стратегій навчальної діяльності.

Основним методичним принципом під час навчання анотуванню вважається принцип цілісного сприйняття тексту. Когнітивна психологія доводить, що сприймати інформацію легше, якщо студент уявляє, що саме він буде вивчати. Тому при когнітивно-комунікативному підході аналіз починається з тексту в цілому і спрямований на виявлення його макроструктури, яка матеріалізується студентами текстовою матрицею. Після того, як складена текстова матриця, починається робота з його лексико-граматичними одиницями, що спонукає студентів до мовної здогадки на основі контексту.

Принцип функціональності виявляє ту функцію, яку виконує текст в рамках мовленнєвої діяльності в якості складової частини.

При анотуванні професійних текстів дуже важливо, щоб сприйняття тексту йшло «від функцій (змісту) – до засобів», враховуючи як розуміння функції, яка ним використовується в акті комунікації, так і жанрово-стилістичну спрямованість тексту.

Принцип системності відображає два аспекти: системність когнітивних процесів – запам'ятовування і забування та системність методичну, яка стосується процесу навчання. Спочатку визначається кінцевий продукт (мета), а потім завдання, які приведуть до кінцевого результату.

Принцип інтегративності мовленнєвих видів діяльності, тобто взаємозв'язане формування навичок писемного мовлення, формує і закріплює лексико-термінологічну систему професійного регістру студентів.

Для навчання анотуванню професійних текстів виділяють наступні навчальні стратегії: визначення функціонального типу тексту, пошук інформативних складових, складання текстової матриці та формування концепту тексту. Комунікативні стратегії – це узагальнення інформації в формі анотації і критичне розуміння тексту.

Отже, когнітивний підхід до навчання української мови як іноземної полягає у визначенні механізмів переробки лексичної інформації та шляхів засвоєння і збереження нової лексичної інформації.

Методична доцільність когнітивного підходу полягає в організації активної мовленнєво-мисленнєвої діяльності студентів у процесі навчання їх іншомовної фахової лексики.

-
1. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки. Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Ідеальність. Луганськ: Навчальна книга, 2004. 275 с.
  2. Житник Б. О. Методичний poradник: форми і методи навчання. Харків: Основа, 2005. С. 23.
  3. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія. К.: Фірма «Інкос», 2007. 315 с.
  4. Зонтова С. Є. Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики. Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. праць. Ялта: РВВ КГУ, 2005. Вип. 8. Ч. 2. С. 89–93.
  5. Солсо Р. Когнитивная психология. Питер, 2006. 588 с.

Анжела Посохова,

доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ),

Роксолана Запотічна,

викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДО ПИТАННЯ ФАХОВОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗВО МВС УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»

Анотація У статті розглядається навчальний процес як когнітивно-комунікативний процес передачі знань засобами іноземної мови як мови фаху, пропонується практичний підхід для досягнення поставлених цілей. В умовах глобалізації відбувається процес інтернаціоналізації як загальномовної лексики, так і фахових термінологічних систем. Крім того, процес глобалізації супроводжується широким впровадженням сучасних